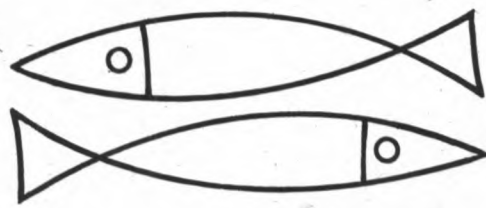

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr.: H. Pootlaan 242, Alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Wijsheid gevraagd

■ Een raadselachtige raadgever

Een vreemde „apostel”, die Jacobus — dat vond trouwens Luther ook al. Neem nu eens zo'n zinnetje: „... zodat gij volkomen en onberispelijk zijt **en in niets tekort schiet**”. Je zou zeggen: dat is duidelijke taal; punt — uit. Jawel, maar de volgende zin luidt doodleuk: indien iemand echter in wijsheid te kort schiet... (**Jac. 1 : 5-7**). Je zou zeggen: man, spreek je zelf nu niet zo tegen, ontkracht je eigen woorden niet. Wees alsjeblieft duidelijk. Hij zegt trouwens wel meer vreemde dingen. Wat vindt u hiervan: houdt het voor enkel vreugde, mijn broeders (vriendelijk hè?) wanneer ge in velerlei verzoeken valt... (**1 : 2**)? Dat kun je zo ook niet volhouden, daar moet hij vast en zeker op terugkomen. Nu, hij komt er ook op terug — zij het in een andere zin: zalig is de man die in verzoeking volhardt... (**1 : 12**). Daar tussen in staat dan de advertentie om wijsheid. O nee, heel vreemd, er staat ook zo maar nog een andere opmerking tussen: laat de geringe broeder roemen in zijn hoogheid, maar de rijke in zijn geringheid... (**1 : 9-11**). Alle verband is hier toch wel zoek...

■ Een raadselachtige gemeente

Wie zijn de gelukkigigen die het met deze „strooien brief” doen moeten? Jacobus zet er nog net een adres bij: de twaalf stammen in de verstrooiing. 't Zijn ontneemden, displaced persons, christenen, die door vervolging in Judea naar Klein-Azië waren gevlucht. Van oorsprong joden: bij wie anders kun je zo losjesweg de naam laten vallen van Abraham Izaäk, Rachab, Job, Elia en... de Here Zebaoth (zo in het N.T. alleen nog in Rom. 9 : 29 in citaat)? In hun eigen land vogelvrij verklaard en dat is ook voor een christen bepaald iets anders dan „kogelvrij”. Goed, verstrooiden dus, maar ze hebben onderling een band. Ze hebben een plaats van samenkomst (synagoge **2 : 2**) om te vergaderen. Je zou zeggen: ze hebben elkaar hard nodig, ze klitten aan elkaar.

Vergeet het maar. Een mens neemt zichzelf altijd mee. Zelfs daar, in den vreemde, blijft er van de broederband niet veel over. De een heeft niets kunnen meenemen op de vlucht, de ander veel. De een heeft geluk in zaken (**4 : 13 v.**), de ander ontdekt: als je voor een dubbeltje geboren bent... De een is hereboer (**5 : 4**), de ander brengt het niet verder dan arbeider. Het veelgeprezen christendom der eerste gemeenten? Het loon, dat door u is ingehouden van de arbeiders, die uw land gemaaid hebben, schreeuwt... (**5 : 1 v.v.**). Geld op de bank geeft rente! Wat voor verweer heeft de arme? Voor jou een ander, als 't loon je niet aanstaat — en wie denkt nu niet aan de crisis-tijd van de dertiger jaren? Jawel, dezelfde jaren van „de Schriftbeweging”... Recht is niet te vinden: gij hebt de rechtvaardige veroordeeld, ja vermoord; er is geen verweer tegen u (**5 : 6**). Standsverschillen die zelfs in de samenkomsten tastbaar zijn: houdt uw geloof vrij van aanzien des persoons (**2 : 1**). En zou het erbij gegeven voorbeeld uit de lucht zijn gegrepen (**2 : 2 v.v.**)?

■ Wat je mag vragen

Indien iemand echter in wijsheid te kort schiet... Och, zelfs als wij elkaar verzekeren: 't gaat niet om theoretische maar om praktische wijsheid, dan blijft het nog vaak theorie. Omdat zo'n woord van Jacobus zo makkelijk een losse opmerking blijft. Wel een tekst, maar geïsoleerd uit het tekstverband, uit de feitelijke situatie, uit de werkelijkheid waarmee levende mensen te maken hebben. En datzelfde geldt van „gelooven” (**1 : 6; 2 : 1; 2 : 14-26**). Geloof dien je te tonen in je werken, in wat je doet. Maar wát moet je doen? Gelooven is (ook) altijd het nemen van beslissingen, het maken van de goede keus. Elke nieuwe situatie, elk volgend moment vraagt om een duidelijke keus, een keus vóór God. Als iemand onder u, schrijft Jacobus, ziek is — wat moet die gelovige dan doen: naar de heidense priester-dokter in de Asclepiostempel gaan (**5 : 14-20**)? De „waar-

heid” de rug toekeren (**5 : 19**)? En als je loon ingehouden, verkort wordt — wat moet je dan doen? Die ander vermoorden? Maar dan ben je precies gelijk aan die ander (**5 : 6**) — en het blijft moord en doodslag. Natuurlijk je handen jeuken... het is een verzoeking. Maar verzoeking komt niet van Gods kant: Hij wil niemand overhalen tot het kwade, de verkeerde keus laten doen (**1 : 13 v.v.**). Van Gods kant komen de goede gaven (**1 : 17 v.**). En dus: als iemand van u in wijsheid te kort schiet (in zo'n situatie zich afvraagt: wat moet ik doen?), dan bidde hij God daarom... Waar vraag je dus om en waarom vraag je het? Om in de verzoeking, als je zou willen schelden en tieren en vloeken, de goede keus te doen... En wees gerust, zegt Jacobus, vraag daar maar om aan God. God, die aan allen (zonder aanzien des persoons) geeft, eenvoudigweg, simpel en royaal, zonder zich te bedenken. Zelfs: zonder verwijt, zonder „klachten” over gebrek aan wijsheid in de zin van: weten jullie het nu nog niet? Hij weet dat „gelooven” een zwaar karwei is, als je verzocht wordt...

■ Hoe je moet vragen

Maar dan moet je wel bidden in geloof, in geen enkel opzicht twijfelend, want wie twijfelt gelijkt op een golf der zee, die door de wind aangedreven en opgejaagd wordt, nu eens hier-, dan weer daarheen. Hier is twijfel wel terdege de tegenhanger, nee de verloocheining van het geloof. Ho is het in de wereld, in de kerk, mogelijk dat uit een-en-dezelfde mond zegening en vervloeking voortkomt? De tong is een onberekenbaar kwaad, vol dodelijk venijn. Met haar loven wij den Here en Vader en met haar vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis Gods geschapen zijn (**3 : 8-10**). Hoe bestaat het... Hoe bestaat het? Je zult maar een van die werklieden zijn, wier loon ingehouden is... Je vrouw en kinderen zullen zitten wachten tot je thuiskomt met geld al is 't voor droog brood. En je zult zo dadelijk met lege handen aankomen — zou je die afzetter dan niet vermoorden, is het niet met je handen dan wel met woorden? Hem vervloeken? Vervloeken is echt wel wat anders dan opkomen voor je rechten. Probeer dan maar eens de goede keus te doen! Toon dan maar eens je geloof uit je werken. Laat dan maar eens zien dat je een christen bent. Zelfs als je, in je rechten staande, veroordeeld wordt, ja vermoord, en je geen verweer hebt...

Het redactie-adres is met ingang van heden:

K. Muller,
H. Pootlaan 242, Alkmaar.
Telefoon 072 - 16767.

Alle stukken voor de redactie bestemd zenden naar bovenstaand adres.

■ Wat God van je vraagt

Voor minder doet God het niet. Wie „twijfelt” moet niet menen dat hij iets van de Here zal ontvangen, innerlijk verdeeld als hij is, ongestadig op al zijn wegen. Innerlijk verdeeld, tweeslachtig — een mond die zegent en vervloekt. Een mens die een psalm zingt en het Onze Vader bidt en zijn schuldenaren naar de hel wenst. Ongestadig op al zijn wegen: er zit geen rechte lijn in. Het ontbreekt aan „zekerheid des geloofs”. Dat is toch echt meer dan een mooie dogmatische waarheid waarover je boeken vol kunt schrijven en lezen. De zekerheid des geloofs in de alledaagse praktijk spreekt zelf boekdelen. Als christen sta je te kijk, voor God en mensen. En beide partijen gaan af op je daden. Moeilijk? God weet het — en de „velerlei verzoeking” komt echt niet van Zijn kant. Zij resulteert wel in „beproofdheid des geloofs” en volharding... (**1 : 2, 4**). Geneer u niet: als iemand in wijsheid te kort schiet, dan bidde hij God... Zalig de man die in verzoeking volhardt (**1 : 12**) — hij zal de kroon des levens ontvangen!

IN DIT NUMMER

Pagina 245
Ds E. R. Postma,
Wijsheid gevraagd

Pagina 246
Ds H. Smit,
Kerkverband contra
vereniging

Pagina 247
Ds J. Kranenburg,
Omgang met de Bijbel

Pagina 248
Ds W. G. Visser,
Het boek Daniël

Pagina 249
Ds G. Vissee,
Israël's 'Gedenckclanck'

Pagina 251
Prof. C. Veenhof,
Persschouw
M. de Jonge,
Nationaal inkomen

H. SMIT — DEN HELDER

Kerkverband contra vereniging

In zijn artikel „De Chr. Gereformeerden en wij”, dat een paar weken geleden in deze rubriek werd gepubliceerd, wijdt ds Brink ook enige aandacht aan een bepaalde vrees, die bij vele Chr. Gereformeerde broeders (en ook, dacht ik, bij sommige „buitenverbanders”) bestaat. De vrees namelijk, dat een eigen kerkverband voor onze kerken een belemmering zal gaan betekenen op de weg naar éénwording met de Christelijke Gereformeerde kerken.

Waar komt die vrees eigenlijk vandaan? Op die vraag zal wel meer dan één antwoord mogelijk zijn. Het is me nu om één bepaalde gedachtenlijn te doen, die we vaak meer of minder duidelijk geformuleerd als achtergrond van de genoemde vrees aantreffen. Ik poog die gedachtenlijn als volgt onder woorden te brengen: De vorming van een eigen kerkverband zou doen blijken, dat de „buitenverbandse” kerken een eigen kerkelijke signatuur — bij zichzelf en bij elkaar — hebben ontdekt, dat ze om zo te zeggen achter hun kerkelijke identiteit gekomen zijn, en dat ze nu wensen voort te gaan in de richting die door dat eigen kerkelijk karakter wordt aangegeven. Uiteraard zal deze afbakening en bewustwording van het „eigene” de noodzaak van kerkelijke éénwording met een andere kerkengroep op de achtergrond dringen en de behoefte aan die éénwording tot een kwijnend bestaan terugbrengen. Simpeler uitgedrukt: Zolang de „buitenverbanders” zich maar „dakloos” voelen, zolang zullen ze trachten elders onder dak te komen. Maar wanneer ze een eigen dak boven het hoofd krijgen, dan heeft die behoefte afgedaan!

Kerkverband en kerkelijke vereniging zijn in dit denkschema inderdaad zuivere konkurrenten! Men vindt zijn kerkelijke bestemming in een eigen gemeenschappelijke identiteit **of** men vindt die bestemming bij gebrek aan het „eigene” in en bij een andere kerkformatie.

Eigenlijk wordt de netelige toestand van een kerkelijk „niemandschap” als de ideale positie voor kerkelijke vereniging beschouwd en de vrees voor kerkelijke „dakloosheid” als de beste stimulans voor het werk van de éénwording. Maar als „niemand” komt tot (een kerkverbandelijk) „iemand”, dan is de welaangename tijd om zo te zeggen voorbij. Dan is het cement gestold en heeft het zijn vormbaarheid en aanpassingsvermogen verloren!

De beheersende gedachte, die we hier bij vele Chr. Gereformeerden en bij sommige vrijgemaakten

Kerkelijk Leven

aantreffen, is toch eigenlijk deze, dat wij bij en door de kerkelijke breuk in een „niets” zijn terechtgekomen en dat we vanuit dat „niets” moeizaam op weg zijn getogen om er — in eigen saambinding of door aansluiting bij een andere formatie — weer „iets” van te maken. Deze gedachte komt neer op een volledige vertekening van de echte geschiedenis — zowel wat onze plaatselijke kerken alsook wat de verbondenheid tussen onze kerken betreft. Ik wil dat weer met behulp van een stukje eigen kerkelijke geschiedenis duidelijk maken, in de stellige verwachting dat de meesten zichzelf in dat verhaal zullen herkennen.

Waar heb ik eigenlijk de vrijmoedigheid vandaan gehaald, om na de breuk met het werk door te gaan en de gemeente tot de samenkomst op te roepen? Daarop is voor mij maar één antwoord mogelijk: Ik had voor God en zijn heilige gemeente verklaard, dat ik mezelf door de gemeente en van Godswegen geroepen wist mijn werk als predikant te gaan verrichten en ik had ook beloofd dat werk in Gods kracht te gaan doen. En het is een reformatorisch beginsel, bij de Vrijmaking weer duidelijk in het licht gesteld, dat de gelding van roeping-en-belofte niet door een kerkeraadsmeeerderheid-als-zodanig kan worden geannuleerd! Vandaar niet alleen de vrijmoedigheid maar ook de verplichting met het werk **dóór te gaan**. Er was geen sprake van een kerkelijk „nulpunt” maar van een historisch perspectief, niet van een nieuwe pretentie maar van een oude roeping.

En bij de gemeentelieden, die volgden, was het eigenlijk navenant. Ze zeiden het veelal op een eenvoudige manier: Wij blijven bij onze dominee!

Ook hier het **blijven** volgen van een ambtsdrager, die men al in het verleden als herder had leren kennen!

Ik ben ervan overtuigd, dat deze gedachte voor weinigen nieuw zal zijn. En ook heb ik goede hoop, dat men het ermee eens is! Maar daarmee is dan ook de legende van het kerkelijke „niets”, waarin wij vervallen zijn, van het toneel verwijderd!

Over de onderlinge verhouding

van de „buitenverbandse” kerken valt eigenlijk hetzelfde te zeggen. Hebben we elkaar vanuit een „niets” ontdekt en proberen we nu vanuit dat „niets” tot een gezamenlijk „iets” te komen? Niets is minder waar! Dat heb ik, dacht ik, duidelijk laten zien in het vorige artikel „Om de verbondenheid van de zusterkerken”. Hoe vele leden en hoe vele kerken zijn er niet „buiten verband geraakt” doordat ze weigerden voor hun deel de maatregelen tegen kerkleden uit een andere plaats en tegen zusterkerken elders te effectueren! Het ging inderdaad om de zaken die een basiskarakter hebben in de kerkelijke **samenleving**: de aanvaarding van elkanders leden en predikanten — aan het Avonmaal, op de kansel, in de gemeenschap. Wij waren samen verbonden bij de breuk. We hebben elkaar niet na die breuk „toeval-ligerwijze” ergens ontmoet om het nu verder maar eens met elkaar te proberen.

Ook hier niet een „nulpunt” maar een historisch perspectief.

Niet een nieuwe gemeenschapsvorming maar een oude verbondenheid. Dat wij voor de beléving van die verbondenheid naar een vernieuwing van wegen en van opzet zoeken neemt dat „oude” in het geheel niet weg! Dat moeten wij en dat moeten anderen goed begrijpen!

Natuurlijk ontken ik geen moment, dat we in vele opzichten de ruimte en daarmee ook de verplichting hebben ontvangen om ons nieuw te bezinnen op vele zaken. Ik geef graag toe, dat vele nieuwe situaties om nieuwe antwoorden vragen. Ook moeten we het kunnen hebben, dat anderen de vraag stellen in welke richting de „buitenverbanders” zich zullen gaan ontwikkelen op zo menig punt. Maar we mogen die veelvormige beweging nooit gaan zien als de hoopvolle of wanhopige poging om van een kerkelijk „niets” tot een kerkelijk „iets” te komen. Het is de worsteling die met het kerk-zijn samenhangt. Het is niet de worsteling om nog eens kerk te worden.

Zo zien we ook weer wat beter dat de pogingen om te komen tot een kerkverbandelijke regeling een bescheiden allure hebben. Een kerkorde kan alleen maar aansluiten bij het bestaande. Een regeling kan ons dienen om als kerken te functioneren, maar ze kan ons nooit van een kerkelijk „niets” tot een kerkelijk „iets” brengen. Dat behoeft ze ook niet te doen. Zij kan onze verbondenheid niet scheppen, maar ons alleen helpen een bestaande verbondenheid beter en effectiever te beleven. Zij kan en mag ook het werk van de vereniging met de Chr. Gereformeerde kerken **nòch „scheppen”** noch „afdammen”. Een K.O. kan en mag niet „creatief” zijn! Zo moet ook de legende van een kerken-ordering, die ons na een periode van kerkelijke „vloeibaarheid” in een vast „stollingspatroon” overbrengt, maar vlug wegvallen! Ook die legende behoort immers thuis in dat gedachtenschema van de

reis, die start bij het „niets” om ons tot „iets” te brengen. We moeten dat goed beseffen! Want... als we legenden gaan geloven dan worden ze vaak op een trieste manier „waar”! Dan gaan ze als even zovele „goden” toch het toneel beheersen!

Nu moeten we nog een dwaalidee om zeep brengen. Ik bedoel de gedachte, dat de vrees voor kerkelijke „dakloosheid” de aangewezen stimulans zou zijn om voor kerkelijke eenheid te werken en dat de positie van een kerkelijk „niemandschap” een ideaal uitgangspunt zou bieden.

Toen de Afgescheidenen in hun bekende verklaring betuigden gemeenschap te willen hebben met elke op Gods Woord gegronde vergadering, toen kwam die bereidheid niet voort uit de angst voor kerkelijke „dakloosheid”. Door Gods goedheid wisten ze waar ze stonden en moesten staan. Niet de angst maar het gebod van Christus tot de ware eenheid was voor hen het uitgangspunt. Gelukkig maar! Waar het gebod heerst daar verdwijnt de angst. Maar ook omgekeerd: Waar de angst voor de dakloosheid heerst, daar heeft Christus’ gebod maar een heel kleine „inbreng” meer en daar worden de maatstaven van het evangelie nauwelijks meer gehanteerd! Dan kun je je hart vasthouden — eigenlijk net als bij een jongen en een meisje, die bij het zoeken naar een „partner” beheerst worden door de angst ongetrouwd te blijven. De angst is een slechte raadgeefster en van onwaarde voor het geestelijke werk van kerkelijke vereniging! Wij mogen met de Christelijke Gereformeerde Kerken zoeken naar het **ene** dak om het zo eens uit te drukken. Als kerken! Maar dat wordt bedorven, als we op zoek gaan — voor onszelf — naar „onderdak” — als „dakloze zwerwers”!

Wij zijn niet „niets”! Daar had ik het zoëven over. Is dat geen hoogmoedige pretentie? Ik geloof er niets van. Valt het u trouwens niet op, dat de moderne hoogmoedige mens juist telkens weer het historisch perspectief verwerpt? Hij wil juist graag vanuit het „niets” starten, bij het absolute „nulpunt”. Dan heeft hij de kans „uniek” te zijn. Dan heeft hij alles hier en nu zelf opgebouwd! De historie erkennen, niet vanuit „niets” willen starten, een identiteit **méekrijgen** — het behoort tenslotte alles tot de nederige erkenning dat het werk van God niet op onze dag en op ons uur en door onze hand begonnen is! Laat u geen hoogmoed aanpraten!

Kerkverband contra vereniging? Neen, dat behoeft er helemaal niet in te zitten. Daarom moeten we het er ook niet in stoppen!

Wij moeten met de Christelijke Gereformeerden samenspreken op geestelijk niveau. We mogen het niet doen op „zielig” niveau. We moeten ons gedragen als een normale volwassen gesprekspartner,

die zichzelf blijft en niet buiten zijn schoenen gaat lopen als hij — kerkverbandelijk gezien — enige vooruitgang gaat boeken. En zo moeten de Chr. Gereformeerde broeders ons ook maar aanvaarden.

Laten we er allemaal voor zorgen, dat we geen geloof hechten aan

de boze legende, die Christus' gebod niet vreest en die de historie niet ontziet: de legende van de „buitenverbandse” baby, die nú nog wel zielig-behoeftig huult, maar die hard groeit en die straks — wie weet! — de maatlat ontwassen is en de partner niet meer nodig heeft!

Kom 'es aan het Woord

Omgang met de Bijbel

Tot ik een jaar of tien was woonde mijn ouders op een buiten bij de Haarlemmerhout. In de tuinhuiswoning, wel te verstaan. Bij het buiten behoorde een bos, waarvoor ik lang erg bang ben geweest. Voor de kreunende geluiden uit de toppen van de bomen. Voor de schemerige laantjes, voor de boomstronken, die op wilde dieren leken. De vrees duurde tot mijn vader mij op een dag meenam het bos in. Mijn vader was geen man, die het erg lag om kleine jongetjes bij hun handje te voeren. Hij vreesde dat dat hun groter groeien belemmerde. Hij hield dus z'n handen in z'n zakken, maar ik hield hem vast bij een pijp van zijn manchester broek.

Op die wandeling vertelde mijn vader mij wat hij allemaal in het bos had gedaan: de laantjes uitgekap, zieke bomen omgehakt. Hij wees mij ook de plaatsen, waar je niet kon lopen omdat er wat moeras tot het bos behoorde. Zo samen met m'n vader werd een wandeling door het bos een feestelijk avontuur.

Vorig jaar heb ik het bos teruggezien. Na meer dan 40 jaar. De man, die er het toezicht op had nam mij mee, want het bos was voor publiek gesloten. Het bos was wel veel kleiner dan in mijn herinnering en het was ook erg verwaarloosd, maar toch wist ik er de weg in te vinden. Ik kon mijn begeleider zelfs dingen wijzen, die hij niet kende, een dichtgegroeid laantje, de sokkel van een beeldengroep, die er jaren geleden stond, het stukje moeras. Na zoveel jaren wist ik in het bos beter de weg dan de man, die er dagelijks kwam, maar dat kwam door de verhalen van mijn vader. Het was net of ik met m'n handen weer de ribbeltjes voelde van de broek van vader.

Van het onderwerp van vandaag is mij dat deel toegewezen dat ik maar zou willen omschrijven als: „de omgang met de Bijbel”. En met deze jeugdherinneringen wil ik je duidelijk maken wat de omgang met de bijbel ten diepste voor ons betekent.

In de bijbel neemt de Here God ons mee op de lange, lange weg die Hij gegaan is met zijn wereld en met de mensen. Hij vertelt mij van zijn daden voor de mensen en

hoe ze daarop reageren. Op die tocht door de Bijbel leer ik God kennen en mijzelf op mijn wereld. En in de beste ogenblikken van mijn leven — dat behoeven niet de vrolijkste te zijn — krijg ik soms de indruk dat het leven een bos is, waarin ik beter de weg ken dan de mensen, die het verhaal van God, mijn Vader, niet kennen. In die ogenblikken zijn de bijbelverhalen voor mij zoiets als de ribbeltjes in de broek van mijn vader. Als ik ze voel ben ik niet bang meer.

Ik hoop maar dat het allemaal eerbiedig genoeg klinkt. Zo is het wel bedoeld. Maar in elk geval zal het vertrouwelijk klinken en om die vertrouwelijkheid vooral is het mij begonnen.

Omgang met de Bijbel is één van de kanten van de vertrouwelijke omgang met God. Die omgang kent ook een andere kant. Dat is de kant van het gebed. Dat we het daarover nu niet hebben is niet omdat het minder gewichtig is, maar omdat een mens maar met zo weinig dingen tegelijk bezig kan zijn.

Nu moet niemand uit dat beeld van mijn jeugd meer halen dan ik bedoelde. Het beeld kan misverstand wekken, zoals elk ander beeld. Ik moet er bij voorbaat meteen aan toevoegen dat wij tot de vertrouwelijke omgang met God in het luisteren naar zijn Woord eigenlijk alleen langs een omweg komen. Bij die bewering wil ik zelfs een poosje stil staan. Ik hoor nergens in de schepping de pure stem van God. Ik hoor die niet uit de hemel klinken. Ik hoor die ook niet diep in mijn hart. Het heeft de Here God behaagd mij zijn Woord te geven in de Schriften van het oude en nieuwe testament, in de Bijbel.

Maar als ik de Bijbel open sla dan merk ik lang niet altijd meteen dat ik daarin te maken heb met het Woord van God. Soms lijkt het er helemaal niet op. Ik lees b.v. een psalm van een man, die het helemaal niet eens is met Gods leiding over zijn volk. Een complete protestsong. Of ik kom een lied tegen van een man, die opgetogen is over de schoonheid van zijn geliefde. Of ik lees het verhaal van een droom of van gruwelijke oorlogen.

Kortom: wáár ik de Bijbel open-

Pastorale notities

De O.T. profetie — voor ons niet afgedaan

Een groot deel van de bijbel bestaat uit profetieën. De boeken Jasaja, Jeremia, Ezechiël, Daniël en de zgn. 12 kleine profeten vormen samen meer dan een vierde deel van het Oude Testament. Helaas is juist dat deel onder ons niet het meest bekende.

Toch hebben deze profetieën niet enkel voor het O.T.-ische volk van God betekenis gehad. Zij hebben de Heer Jezus getroost en zijn door Gods bijzondere zorg tot op vandaag gebleven.

Deze profetieën hebben dan ook voor de N.T.-ische gemeente niet afgedaan en bezitten niet slechts historische waarde. Ze zijn Gods openbaring voor de kerk van alle tijden en onder alle volken. Als Petrus getuigt van de kracht en toekomst van Christus en zich daarbij beroept op wat hij zelf als ooggetuige van Zijn majesteit op de berg der verheerlijking had gehoord en gezien, dan zegt hij: 'Wij achten het profetische woord daarom des te vaster, en gij doet wel er acht op te geven als op een

lamp, die schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw harten' (2 Petr. 1 : 16-21).

Zo moeten de N.T.-ische apostelen, profeten en leraars van de kerk bij die profetieën aansluiten. Ze moeten die profetie voortzetten d.i. haar ook voor hun tijd verklaren. Daarbij allereerst erkennen dat geen enkele profetie van de Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat. Geen enkele profetie — bedoelt Petrus te zeggen — mag een geïsoleerde verklaring ontvangen. Want de heilige Geest heeft de profeten gedreven. Zoals al de van Gods Geest doorademde Schriften ingegeven zijn. Wij zullen Schrift met Schrift moeten vergelijken. Het Geestelijke moet met het Geestelijke vergeleken worden (1 Cor. 2 : 13).

Maar dan gaat het profetische woord van het Oude Testament voor de kerk des Heren ook van deze dag leven. Voor predikers en hoorders, voor leraars en gemeenteleden, voor ouden en jongen. Ze gaan mee profeteren en mee gezichten zien. In een wereld vol afgoderij en valse godsdienstigheid. Ze zien de oordeelssituatie en wat daaruit voortkomen moet. En ze mogen zichzelf en elkaar troosten met de heilsbeloften voor een arm en ellendig volk, maar dat op de Naam van Jezus Christus blijft vertrouwen.

B. Telder, Bilthoven

sla, overal stuit ik op woorden, die weinig goddelijks hebben en puur menselijk zijn. Van zulke doodgewone mensen als jij en ik. Van kortzichtige mensen, van mensen met een verkeerde kijk op de dingen, van mensen, die overdrijven.

Je kunt dat eigenlijk niet sterk genoeg tot je door laten dringen dat het Woord van God in die gestalten tot ons komt. Dat het de kwetsbare vorm heeft aangenomen van dit boek.

Dat het Woord van God onderworpen is aan ons lezen, ons vertellen, ons verklaren, ons interpreteren, aan ons onderzoek, aan ons nadenken.

Als de apostel Paulus zijn afscheidsbrief schrijft aan zijn jongste leerling, Timotheus, wekt hij hem op, te blijven bij hetgeen hem geleerd en toevertrouwd is, wel bewust van wie hij het ontvangen heeft en... dat gij van jongsaf de Heilige Schriften kent, die u wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof in Christus Jezus. Heilige schriften, zo staat het in elk geval in onze vertaling en zo mag het wat mij betreft blijven staan. Maar het werkt verhelderend om te weten dat Paulus het letterlijk heeft over heilige letteren.

Dat roept het beeld op van een jongetje dat op de schoot van zijn vrome moeder de letters leert spellen, één voor één, van de Schriften. Een jongetje dat langs die omweg van het lettertjes spelen komt tot het in de Schriften

beluisteren van het Woord van God.

In het Bijbeltje dat je vandaag hopelijk bij je hebt is het Woord van God tot je gekomen langs de weg van overschrijven, vertalen, soms verbeteren en vermoeden en het wonder van Gods zorg voor ons en onze zaligheid is dat het in die omweg voluit Zijn Woord gebleven is.

Je zou kunnen zeggen dat in het werk van het overschrijven en vertalen anderen voor ons een stukje zijn gegaan van de omweg, die we moeten nemen om te komen tot het luisteren naar God. Anderen hebben voor jou en gelukkig ook voor mij, vertaald. Maar met vertalen is de omweg niet ten einde. Als ik de Bijbel lees moet ik dat nadenkend doen. Ik moet mij realiseren wat een typisch Bijbelwoord als zonde en verzoening betekent. Ik moet mij, al lezend afvragen wat ik lees: een psalm, een profetie, een brief? Ik moet mij afvragen wie er schreef en wanneer en wie de eerste lezers waren van wat ik lees.

In al die bezigheden bevind ik mij op een omweg om uiteindelijk heel mijn onderzoek te laten uitlopen op het luisteren naar het Woord van God en op het opvangen van de boodschap van God voor vandaag.

Nu roep ik waarschijnlijk de vraag op, waarom ik dat van die omweg nu zo sterk benadruk. Ik zal daar enkele redenen voor noemen.

Op bijbelkringen en catechisaties

merk ik herhaaldelijk dat we in de omgang met de Bijbel zo ontzettend haastig zijn. We hebben maar weinig geduld om met elkaar de omweg te bewandelen van nadenken, verklaren, nog eens lezen, naslaan. We lezen in een bijbelkring Paulus' brief aan de Romeinen. Aan een gemeente die 19 eeuwen geleden leefde. Met een culturele achtergrond, die we maar ten dele kennen. Met godsdienstige vragen, die we moeten naspelen. Een gemeente met een kerkelijk leven dat maar weinig op het onze lijkt. Maar na vijf minuten wordt het gesprek toegespitst op de vraag wat God daar dan wel te zeggen heeft tot Spakenburgers en Groningers.

Ik vind dat een weigering om de omweg te gaan, die pas tot luisteren voert. Wat God in die brief aan de Romeinen tot Spakenburgers en Groningers zegt, wordt pas duidelijk langs de omweg van het onderzoek naar de vraag wat Paulus aan de Romeinen wilde zeggen. Als we daar niet uit komen, komen we niet verder. En wat God deed in de geschiedenis van het volk Israël, wordt in zijn betekenis voor het Nederlandse volk alleen duidelijk als we Hem hebben begrepen in zijn handelen met Israël. Je kunt eigenlijk de Bijbel alleen lezen over de schouders van de eerste lezers heen. Ds Vonk noemde ons 'meelezers in de Bijbel'. Voor wat het oude testament betreft zijn we dan meelezers met de Joden en voor wat een groot deel van het nieuwe testament betreft trouwens ook.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om er bij jullie op aan te dringen dat je in alle gesprekskringen met geduld die omweg bewandelt. Heus, het loont de moeite, want de Here God wil ook dat je de vorm eerbiedigt, waarin zijn Woord tot je kwam. Snijd in je gesprekken niet te haastig bochten af en stap niet gemakkelijk over van de ene cultuur in de andere; van de eerste naar de twintigste eeuw en van Jeruzalem naar Amersfoort.

Er is een tweede reden, waarom ik dat van de eerbiediging van die omweg zo sterk benadruk. Je wordt in die tijd van alle kanten gewaarschuwd tegen de moderne theologie, die van het goddelijk karakter van de Bijbel niets over laat. Ik weet wel dat ons leven bij de Schriften daardoor bedreigd wordt en ik sta heus wel achter die waarschuwingen. Toch is de moderne theologie niet de enige kant vanwaar gevaar dreigt. Het

is zelfs de vraag of het wel de meest gevaarvolle kant is, want van die kant hoor je soms de duivel op klompen aankomen en ik meen nog altijd dat hij veel gevaarlijker is als hij komt in de gedaante van een engel des lichts, en dus met vrome woorden.

Jullie genieten het voorrecht dat je meer dan je ouders in aanraking komt met christenen, die andere accenten leggen, dan wij in gereformeerde kring gewend zijn. Ik raad je die contacten niet af. Eerder zou ik je daarin willen aanmoedigen. Maar ik zou je ook willen opwekken tot een kritische houding. Ik merk in allerlei christelijke stromingen, die ik met enige aarzeling maar aanduïd als charismatische stromingen of groeperingen, die daar tegen aanleunen, een bijbelgebruik dat op het eerste gehoor eerbiedig en vroom is, maar dat we kritisch moeten aanhoren. Er is in de pinkstergroepen, volle evangeliegroepen, Jezus-beweging en wat hieraan verwant is, een duidelijke miskenning van de geschapen, puur menselijke en tijdelijke kant aan het Woord van God. Daar vloeit vaak uit voort, een weigering om de omweg te gaan van nadenken, ordenen en verklaren. Ik kreeg in de afgelopen maanden uit dergelijke kringen aaneenreigingen van teksten onder de ogen, die stuk voor stuk uit de Bijbel waren weggevoerd en een eigen leven waren gaan voeren. De teksten zijn vaak situatieloos en letterlijk geciteerd en zijn alleen in schijn een beroep op het Woord Gods.

Men beroept zich in die kringen wat al te gemakkelijk op de leiding van Gods Geest bij het lezen van de Bijbel. Ik betwijfel niet de leiding van Gods Geest, maar ik geloof dat de Geest mij ook op de omweg vergezelt en leidt en brengt tot het luisteren naar God. Ik wil je met grote nadruk opwekken om niet te spoedig geïmponeerd te zijn door teksten alsof die het einde van alle tegenspraak zijn.

De Schriften zijn ons niet gegeven om te worden nagepraat en te worden opgezegd. Ze zijn ons gegeven om ons hart om te zetten en wending te geven naar God toe. ons denken en al onze functies een Kort geleden hoorde ik een collega zeggen: Ik heb mijn boekenkast opgedoekt. Ik doe het met dat ene boek, de Bijbel, als het Woord van God.

Ook dat zijn woorden, die alleen op het eerste gehoor ontroeren, maar die goed beluisterd getuigen

van een gebrek aan eerbied voor de Heilige letteren, waarin het Woord van God ons gegeven is. Laat het overdreven zijn, maar ik waag de stelling dat er veel letters gegeten moeten worden om te komen tot een werkelijk luisteren naar het Woord van God, het verhaal van onze Vader.

Ik wil niet zeuren over het verleden. Ik weet te goed hoe allergisch jullie daarvoor zijn. Toch waag ik het er op om van dat verleden iets goeds te zeggen. Jullie behoren tot gemeenten, die hun oorsprong eigenlijk vinden in een duidelijk herkenbare terugkeer naar het concreet lezen, opnieuw lezen en bestuderen van de Schriften in de dertiger jaren. Ds De Jong sprak van de vrijmaking als van een Schriftbeweging. Ik wil niemand aan dat woord binden, maar hij bedoelde geloof ik hetzelfde. Nu weet ik wel dat die beweging in de jaren van kerkelijke twisten volkomen daarin ondergegaan is en onherkenbaar werd. Maar ik geloof dat er in onze kring een kennis, een inzicht in de Schriften bewaard wordt, die voor onze mede-christenen in dit land een onschatbare waarde heeft. Ik wil bij de kennis waarop ik doel geen namen noemen. Je wordt zo gauw van een ligging beschuldigd. Maar we zouden met elkaar alles moeten doen om dat eigen en moeizaam verworven inzicht in de Schriften weer boven de grond te brengen en er mee te leven. Ik geloof dat we als kerkengroep een eigen waarde vertegenwoordigen, die alle christenen in ons land ten goede moet komen. Ik geloof tevens dat er geen groepering van christenen is, die zulke rijke mogelijkheden heeft om de Bijbel opnieuw samen te lezen. Wij worden minder dan andere kerkmensen door elkaar geplaagd en — als ik het goed zie — ook minder geplaagd door de stoorzender van de traditie.

Ik besef heel goed welk misverstand er nu dreigt. Het misverstand dat de enige voorwaarde voor het luisteren naar Gods stem gelegen is in het zorgvuldig bewandelen van de omweg: onderzoek, vertaling, verklaring. Ik wil dat misverstand graag voorkomen. Die omweg is niet de enige voorwaarde. Laat ik opnieuw mogen terugvallen op dat woord van Paulus aan zijn jongste leerling. 'Paulus zegt daarin ook dat de Schriften (NB: de heilige letteren) wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof in Christus Jezus. Dit laatste zou ik er met nog meer nadruk dan het eerste bij jullie in

willen branden. Al wordt de omweg van vertalen en onderzoeken en verklaren nog zo zorgvuldig bewandeld, die omweg maakt je niet wijs tot zaligheid als je niet gelooft in Christus Jezus. Ik kies opnieuw een beeld. Ik kan een taal willen leren of boekhouden en daarvoor een leraar kiezen. Die leraar draagt mij zijn kennis van het betreffende vak over. En de dag komt, waarop ik 'volleerd' ben. Mijn leraar kan mij niets meer leren. Dan neem ik afscheid van hem.

Nu kan ik desnoods zelfs de naam van de leraar vergeten, maar de kennis die hij mij bijgebracht heeft blijft mij bij. Die is overgedragen. Zo is het niet met de wijsheid, die de Here God ons bij wil brengen. Ik kan die wijsheid alleen mij eigen maken door de strikt persoonlijke band van het geloof in Christus Jezus. Hij, Jezus, is niet een leraar die zijn kennis aan mij over kan dragen. Op de dag, waarop ik de band met Hem verbreek wordt de Bijbel een gesloten boek.

De heilige letteren zijn neonletters, die alleen gaan branden als je ze via jouw hart in verbinding stelt met de lichtcentrale: Jezus. Zo maken ze wijs tot zaligheid. Maak daar alsjeblieft niet van dat de heilige letters je vertellen hoe je in de hemel komt.

Ze maken je hier en nu wegwijst. De Schriften maken wegwijst naar de verlossing van dit leven. Zo ben ik terug bij het beeld, waarmee ik begon. Telkens maar weer de Bijbel lezend en zo de weg langsgaand, die God met de mensen gegaan is, leer ik God, de wereld en mijzelf kennen. En in de beste ogenblikken van mijn leven weet ik zeker dat ik op deze wereld beter de weg wet dan de anderen, die niet naar God luisteren. Dat we met de Bijbel omgaan, dat we daarin omgaan met God, dat kan blijken uit het feit dat we beter dan de anderen verstaan hoe dit leven geleefd moet worden. Beter verstaan hoe de aarde bewoond moet worden.

Ik heb toch sterk het gevoel dat ik gepreikt heb.

En aan het einde van een preek heb ik soms de sterke behoefte om aan anderen in de gemeente het woord te geven. Prekende bereik je een punt, waarop een ander het over moet nemen om te zeggen wat hij of zij met het gehoorde kan doen.

Gewoon in zijn beroep.

Hoe hij door het gehoorde 'wegwijst' geworden is tot zaligheid voor zijn eigen zaligheid.

W. G. VISSER — UTRECHT

Het boek Daniël

De Zoon des mensen

Een argument voor de opvatting, dat in Daniël 7 over het wereldgericht op de laatste dag wordt gesproken vinden sommigen in de mededeling dat met de wolken des hemels iemand gelijk een mensenzoon kwam; dit zou moeten zien op wat wij de „Wederkomst” plegen te noemen. Dat dit bezwaarlijk

juist kan zijn blijkt uit het volgende.

De naam „Zoon des mensen” heeft duidelijk Messiaanse betekenis; de wijze waarop Jezus zichzelf bij herhaling met deze naam aanduidt stelt dit buiten twijfel. Maar wel is het goed er acht op te geven, dat deze naam eigenlijk niets buitengewoons is. Daniël wordt zo genoemd (8 : 17) en Ezechiël vele

malen, evenals de mensen in het algemeen. Dat in de vertaling dan gesproken wordt van mensenkind(eren) en niet van mensenzoon is ietwat willekeurig; de grondtekst rechtvaardigt dit verschil in vertaling niet. De naam betekent gewoon: mens. Als er een bijgedachte in ligt, dan is het die van kleinheid, afhankelijkheid en vergankelijkheid. In de woorden van Jezus komt juist de geringheid, de onwaardigheid van deze naam tot uitdrukking. De Zoon des mensen zal overgeleverd worden aan de overpreesters en schriftgeleerden en zij zullen Hem ter dood veroordelen. En ze zullen Hem overleveren aan de heidenen om Hem te be-

spotten en te geselen en te kruisigen (Matth. 20 : 19). Maar tegelijkertijd is Jezus zich er diep van bewust, dat de Zoon des mensen verhoogd moet worden (b.v. Joh. 3 : 14). Als Hij zijn naam als Zoon des mensen heeft afgelezen uit de profetie ligt het dan niet voor de hand, dat Hij uit dezelfde profetie heeft gelezen, dat de Mensenzoon moet worden verhoogd? Als dat zo is spreekt Daniël niet over de „Wederkomst”, maar over de hemelvaart des Heren.

Deze verklaring, die o.a. ook te vinden is in de Kanttekeningen bij de Statenvertaling, doet veel meer recht aan de tekst van Daniël 7 dan de opvatting die over het ge-

G. VISEE — HAREN (GR.)

Israël's 'Gedenckclanck'

De 'Liederen Hammaäloth'

De Psalmen 120 tot 134, vijftien in getal, vormen een afzonderlijk bundeltje in het Boek der Psalmen. Wat deze vijftien liederen verbindt, zijn in de eerste plaats de gelijklopende opschriften: 'Een lied hammaäloth'. Zo, het derde woord onvertaald, staat het boven deze psalmen in de S(taten) V(ertaling). Uit de inleiding op deze liederen blijkt, dat de vertalers uitstekend op de hoogte waren van mogelijke betekenissen van de term 'hammaäloth', maar zij hebben geen keuze willen doen, en lieten hem onvertaald staan.

De volgende betekenissen zijn wel voorgeslagen:

1. 'Lied der opstijgingen', waarbij men dacht aan de treden van een trap, die de zangers van deze psalmen moesten bestijgen, voordat zij deze psalmen in de godsdienstoefening ten gehore brachten; ze zouden deze liederen op een boven het tempelplein gelegen podium hebben uitgevoerd. Voor deze betekenis koos de Luthervertaling: 'Ein Lied im höhern Chor', d.i. een lied, dat in een hoger gelegen koor moest worden uitgevoerd.

Als bezwaar tegen deze verklaring kan worden aangevoerd:

a. Werden de andere psalmen in de samenkomsten dan gelijkvloers gezongen, en werden alleen deze liederen in het koor ten gehore gebracht?

b. Indien de term 'hammaäloth' slechts betrekking heeft op de liturgische uitvoering dan ontbreekt de innerlijke samenhang van deze vijftien gezangen.

2. Anderen denken bij de samenstelling 'een lied hammaäloth' aan de grote feesten van Israël's kerkelijk jaar, het paasfeest, pinksteren en de loofhutten. Dan trokken de feesthoudende menigten uit steden en dorpen op naar Jeruzalem. En bij dat optrekken uit lager gelegen gebieden naar het hoger gelegen Jeruzalem past nu precies dat woord 'hammaäloth', opgangen, optochten.

Voor deze betekenis kozen bij ons A. Noordt in de Korte Verklaring der Heilige Schrift en G. Ch. Aalders, en de vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap, ook de Leidse vertaling. Maar allen geven dan een toegepaste vertaling, ontleend aan het doel van die jaarlijkse trektochten van de Israëlieten, die 'opgingen' naar Jeruzalem om de Naam des Heren te loven: 'een bedevaartslid'. Aalders gaf een prekenbundel in druk onder de titel 'Het liedboekken van Israël's pelgrims', een titel, die hij wel heeft ontleend aan een franse verhandeling over deze bundel 'Chants de pèlerinage ou petit psautier des Pèlerins du second temple' d.i. 'Pelgrimsliederen of Klein Psalmboek van de pelgrims van de tweede tempel'.

Het mooie van deze weergave van 'hammaäloth' is, dat aan de betekenis 'opgaan', n.l. naar Jeruzalem, recht wordt gedaan. Maar tegen deze vertaling pleit, dat, evenals in het voorgaande geval, het verband tussen deze vijftien liederen louter uitwendig is, dat elke innerlijke samenhang ontbreekt, en dat ze — hoewel voor de grote feesten bestemd — generlei verband vertonen met de heilsfeiten, die op het paasfeest, de pinksteren, of het loofhuttenfeest werden herdacht. En daarom is het m.i. twijfelachtig, of dit bundeltje rechtstreeks (men lette op dit rechtstreeks) met het oog op de feestelijke trektochten der Israëlieten werd gedicht of voor deze bedevaarten werd gebundeld.

3. Er is nog een derde uitleg van 'hammaäloth'. Zij vertegenwoordigt de gedachte, dat de opgangen, de optochten, waarop hier bedoeld wordt, de term zijn voor de diverse terugtochten van de Israëlieten uit de babylonische ballingschap. Voor deze opvatting pleit in de eerste plaats, dat aan de grondbetekenis van het woord hammaäloth wordt vastge-

houden: 'opgangen' (naar Jeruzalem). Ten tweede: het enkelvoud van dit woord — 'hammaäloth' — wordt in de Schrift ook rechtstreeks gebruikt. Het woord is een gebruikelijke term voor de reizen uit het lager gelegen dal van de Nijl, uit Egypte, naar Jeruzalem, maar ook voor de reizen uit het babylonische laagland. Bovendien duidt het woord in Ezra 7:9 direct op de terugkeer uit de ballingschap: 'Op de eerste van de eerste maand was hij (Ezra) de tocht uit Babel begonnen'. En daar staat nu voor de woorden 'de tocht uit Babel' precies het enkelvoud van 'hammaäloth', n.l. 'hammālah'; 'hammaālah mibbābel'.

In het opschrift boven onze psalmen staat het meervoud. Aangenomen, dat we inderdaad met een aanduiding van de terugkeer uit de babylonische ballingschap te doen hebben, kan de in de vijftien opschriften gebruikte meervoudsvorm verband houden met het feit, dat de Israëlieten niet in één keer uit Babel terugkeerden naar het oude land, want er zijn meerdere tochten geweest. Aan die elkaar opvolgende tochten zou dan het opschrift de herinnering bewaren. Maar het zou ook kunnen zijn, dat de meervoudsvorm 'hammaäloth' de nadruk bedoelt te leggen op het geweldige van de terugkeer uit de gevangenschap in het Tweestromenland. Hoe geweldig die terugkeer in de Schrift wordt aangeslagen, blijkt wel uit Psalm 68: 'De Here heeft gezegd: Uit Basan breng ik u weer. Ik breng u weer uit de diepten der zee'; m.a.w. die verlossing uit Babel doet niet onder voor het goddelijk geweld, waarmee de Here eens zijn volk uit Egypte leidde door de Rode Zee. Zou dit laatste juist zijn, dat n.l. het meervoud 'hammaäloth' ziet op het geweldige van de verlossing uit Babel, dan zou ik er toe neigen dat in de vertaling te doen uitkomen door de weergave: 'De Grote Trek'.

Gaan we er voorlopig veronderstellenderwijs van uit, dat we hier te doen hebben met een psalmenbundeltje, dat aan de terugkeer uit Babel, aan 'De Grote Trek' zijn ontstaan dankt, dan kunnen we vervolgens nagaan of deze vijftien liederen in zulk een bundel passen.

Men zou als bezwaar tegen onze opvatting kunnen aanvoeren, dat meerdere van deze psalmen toch wel stammen uit de tijd vóór de ballingschap. Bijvoorbeeld 122, 124, 131 ('Van David') of 127 ('Van Salomo'). Aangenomen, dat deze drie psalmen van Davidische oorsprong zijn en Psalm 127 van Salomo is, dan pleit dat in het minst niet tegen een veel latere oorsprong van de bundel. Immers, bij de samenstelling van een liederenbundel, die de herinnering aan de verlossing uit Babel moest levendig houden, kunnen heel goed oude psalmen in een nieuwe bundel naast nieuwe liederen een plaats gevonden hebben. Is dat het geval geweest, dan is 'Israël's Gedenckclanck' uit oude en nieuwe zangen gecomponeerd geweest.

■ De proef op de som

Gaan we nu na of de vijftien in de situatie van de babylonische ballingschap en van de verlossing uit die gevangenschap passen, dan houden we de volgorde van deze psalmen aan.

Psalm 120

'De kerk onder 't cruyce'.

De dichter van deze psalm zegt: 'Wee mij, dat ik in Mesech moest vertoeven, dat ik moet wonen bij de tenten van Kedar'. (vs 5) Mesech en Kedar zijn niet een geografische aanduiding van de verblijfplaats van de maker van dit lied. Immers Mesech was een gebied tussen de Zwarte en de Kaspische Zee ver in 't noorden, terwijl Kedar ver in 't zuiden, in het oostelijk deel van de arabische woestijn gelegen was. We hebben hier dus niet met een geografische plaatsbepaling te doen, maar met een geestelijke typering van het milieu, waarin de auteur van dit lied zich bevindt: de mensen, onder wie hij woont, zijn als het wilde volk van Mesech, als de woeste stammen der Kedarenen. Wellicht heeft hij op deze manier ook een camouflage uitgevoerd, en zich bij voorbaat tegen de werkelijke vijand gedekt, tegen Babel. Daar laait de haat tegen de judese ballingen hoog op, de leugen en de laster. En dat terwijl hij en zijn medegevangenen zich toch houden aan de goede raad Gods, gegeven bij monde van Jeremia: '... Zoekt de vrede voor de stad waarheen Ik u in ballingschap heb doen wegvoeren, en bidt voor haar tot de HERE, want in haar vrede zal uw vrede gelegen zijn.' Jer. 29: 'Te lang reeds woon ik bij wie de vrede haten; ik ben een en al vrede, maar als

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

richt ten jongsten dage spreekt. Bij onbevange lezing is het toch zó, dat het komen van de mensenzoon niet is een komen van God naar de aarde, maar juist een komen van de aarde tot God. De mensenzoon komt niet om het gericht te oefenen, maar hij komt, nadat het vonnis is voltrokken, om de heerschappij te ontvangen. Het gaat toch niet aan om te zeggen, dat geen wanklank de huldiging van de mensenzoon mag verstoren en dat het daarom zo wordt voorge-

steld, alsof het vierde dier al vernietigd zou zijn, voordat de mensenzoon komt. Het oefenen van gericht is toch geen wanklank, maar het behoort als één van de belangrijkste taken tot het koningschap. En zou het vierde dier, de Antichrist, zijn, die dan dezelfde zou wezen als de wetteloze uit de tweede brief aan de Thessalonicenzen, dan wordt het pas recht onbegrijpelijk, want Paulus zegt juist nadrukkelijk dat het de Here Jezus is die de wetteloze zal doden door de adem van zijn mond en machteloos zal maken door zijn verschijning, als Hij komt. Wat Daniël heeft mogen zien, is dit: een mensenzoon mocht nade-

ren tot God, de Eerbiedwekkende, die troont in het vuur, die zijn tienduizend maal tienduizenden dienaren heeft; dat mensenzoon mag bij Hem zijn en het ontvangt van Hem heerschappij en eer en koninklijke macht. En wat Daniël zag is nu reeds werkelijkheid. Jezus heeft gezegd: Van nu aan zult ge de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand der Macht en komende op de wolken des hemels. En dat Hij daar niet alleen het eindgericht mee bedoeld, al is dit ook in het ontvangen van de koningswaardigheid besloten (Joh. 5:27-29) blijkt wel hieruit dat Lucas bij deze woorden van de Heiland het ko-

men op de wolken niet afzonderlenk noemt, maar alleen gewaagt van het zitten aan de rechterhand der kracht Gods. (22:69). Lukas weet wel van een hemelwolk, maar dan juist ook in verband met de hemelvaart: Een wolk voerde Hem mee, weg uit hun ogen; dat lijkt me de juiste vertaling van Hand. 1:9. En wel zal Hij zo ook komen, wel zal zijn gaan tot God en zijn zitten aan de Rechterhand uitlopen op het eindgericht maar nu is reeds werkelijkheid, reeds eeuwen lang, dat God in de weg van gericht over de aardse machten de heerschappij heeft gelegd in de handen van Zijn Zoon, die de mensenzoon is.

ik spreek, dan zijn zij uit op strijd'. Dat is vaak de situatie van de kerk in de wereld, gehaat, vervuld, verdrukt. Soms is de vijand binnen de veste, zoals Luther in een van zijn reformatorische 'hoofd'geschriften sprak van de 'babylonische gevangenschap der kerk'.

Psalm 121

Terug naar het Beloofde land.

Psalm 121 past uitnemend in de situatie van de terugkeer naar Sion. De reis van het Tweestromenland naar het land der vaderen was, zomin als het reizen in het algemeen, niet zonder gevaar. Vandaar, wanneer de ballingen op het punt staan de Grote Trek te beginnen en ze hun ogen opheffen naar de bergen waar zij doorheen moeten, de vraag: 'Vanwaar zal mijn hulp komen?' Het antwoord is bekend: 'Mijn hulp is van de Here, die hemel en aarde gemaakt heeft'. Zó is het metterdaad onder de ballingen met het oog op de terugreis geweest. Dat blijkt uit Ezra 8. Vóórdat een van de trektochten naar Jeruzalem begon. Nadat Ezra het uitgebreide reisgezelschap had verzameld bij de rivier Ahava, zegt hij: 'Toen riep ik daarbij de rivier Ahava, een vasten uit om ons te verootmoedigen voor onze God, en van Hem een voorspoedige tocht af te smeeken voor ons, onze kinderen en al onze have. Want ik had mij geschaamd van de koning een leger en ruiters te vragen om ons te beschermen tegen vijanden onderweg; wij hadden namelijk tot de koning gezegd: De hand van onze God is ten goede over ons allen die Hem zoeken, maar zijn macht en zijn toorn zijn tegen allen die Hem verlaten. Dus vastten wij en smeekten onze God hierover, en Hij liet zich door ons verbidden.' Vss 21-23. En hoe heerlijk de Here de beloften van Psalm 121 aan de terugkerende ballingen heeft vervuld, blijkt in hoofdstuk 8 vs 31: 'Wij braken dan op van de rivier Ahava op de twaalfde van de eerste maand om naar Jeruzalem te gaan, en de hand van onze God was over ons en redde ons uit de macht van vijanden en struikrovers'. Hoe heerlijk bleek: 'De Here is uw bewaarder, de Here uw schaduw aan uw rechterhand'. Let wel: de Wachter Israël's. Dat wil zeggen, deze psalm ziet in de eerste plaats op de hele israelietische volksgemeenschap. Ook dat biedt steun aan de veronderstelling, dat we hier een psalm hebben, die betrekking heeft op de 'Grote Trek' van de gemeente van de ballingschap.

Psalm 122

We hebben in deze psalm wel te doen met een lied uit de tijd vóór de wegvoering naar Babel: in Jeruzalem staan (nog) de 'stoelen des gericht', de stoelen van het Huis van David'. Dat is na de ballingschap nooit meer het geval geweest. Het davidisch koningschap werd nimmer hersteld. Maar dit oude lied van reizigers naar Jeruzalem werd dan na de ballingschap in de nieuwe situatie verplaatst en in de nieuwe bundel opgenomen.

Psalm 123

Ook Psalm 123 past uitnemend in de situatie van de gevangenschap in Babel. De ballingen hebben daar geleefd als een verachte groep mensen; hoe hoog het anti-judaïsme daar kon opslaan bleek uiteindelijk het duidelijkst in de macabere plannen van Haman, de Agagiet, de hele joodse natie uit te roeien. Meer dan eens moeten hun de handen gejuikt hebben om naar verzet te grijpen en zich met geweld tegen de onderdrukkers te keren. Toch deden zij dat niet, maar de ballingen zochten de vrede der stad. (Zie bij Psalm 120). Zij namen het recht niet in eigen hand, maar zagen uit naar de hulp van hun Heer en Meester, de God van Israël, zoals een slaaf uitzag naar de hulp van zijn heer, zoals een slavin wachtte op het ingrijpen van haar meesteres. Een slaaf had in de destijds maatschappij niet het recht van zelfverdediging, hij was geheel en al afhankelijk van de bescherming van zijn heer. Welnu, zo hebben de joodse gevangenen in Babel niet het recht in eigen hand genomen, maar gewacht op Gods bescherming: 'Zie, gelijk de ogen der knechten zijn op de hand van hun heren, gelijk de ogen der dienstmaagd zijn op de hand van haar gebiedster, zo zijn onze ogen op de HERE onze God, totdat Hij ons genadig zij'; totdat Hij ons te hulp komt. De nood was hoog genoeg gestegen — men denke slechts aan Daniël en zijn vrienden, en in een heel wat latere periode aan de dagen van het boek Esther.

Psalm 124

Deze psalm behoeft voor ons doel weinig toelichting: het is een lied van verlossing uit allerhoogste nood, een compleet wonder; Israël is door het oog van een naald gegaan, ontkomen als een vogel uit de strik van een vogelvanger; ze zāten reeds in de strik, en dat is een fatale toestand, hoe harder men aan de strik rukt hoe vaster hij zich sluit. Toen echter is het wonder geschied: de strik is gebroken en wij zijn ontkomen. 'Israël is, evenals destijds uit Egypte, door wonderen verlost!'

Psalm 125

Een psalm, die gezongen werd in de tijd, toen het oordeel van God rustte op Jeruzalem. 'De scepter van de goddelozen' rustte op wat de Here aan de 'rechtvaardigen' (= degenen, die Hem vrezen) had toegezegd. De muren van de Stad liggen in puin, het enige wat gebleven is, zijn de muren, die God zelf heeft gebouwd rondom de Plaats, en de berg Sion staat onwankelbaar. Zo is de Here rondom zijn volk om hen te bewaren ook in de boze tijd. En de beloofde verlossing komt: de goddelozen en de knoeiers in Jeruzalem zullen het veld moeten ruimen.

Psalm 126

Behoeft voor ons doel geen toelichting: 'Toen de Here de gevangenen van Sion terugbracht...'. En om voortgaande verlossing wordt hier gebeden: 'Here maak een einde aan onze gijzeling...' (Zie voor 'een keer brengen in ons lot': C. van Gelderen op Amos 9:14. Commentaar bl. 301 v.v.).

Psalm 127

Het is wellicht aanbevelenswaardig in vers 1 'het huis' in de eerste plaats te betrekken op HET Huis, de tempel. Daarbij is dan te denken aan de wederopbouw van het tempelhuis (een zaak, die onder de teruggekeerden uit de ballingschap zo'n grote rol heeft gespeeld; zie Haggai en Zacharia) en aan de wederinstelling van de tempeldienst. Maar daarna gaat het ook om de herordening van het burgerleven, de herbouw van de muren van de Stad en de inrichting van het stadsbestuur. En voorts aan het herstel van het huiselijk leven. Bij dat laatste ligt dan tevens de overgang naar Psalm 128.

Psalm 128

In de ballingschap was Juda (en Israël) gedecimeerd. Ook getalsmatig was het gering geworden. Waar was nu de belofte aan Abraham: talrijk als de sterren des hemels 'laroob', in het volle getal, en als het zand aan de oever der zee? Welnu: in gunst weergekeerd tot zijn volk zal de Here ook die belofte gaan vervullen. De vrouwen zullen moeders van vele kinderen worden, en de kinderen talrijk in de huizen van hen, die de Here vrezen. En ze zullen wonen in Jeruzalem 'van geslacht tot geslacht', ze zullen — anders dan het geslacht, dat uit de Stad werd weggevoerd — het derde en vierde geslacht zien. Het komt geheel overeen met Zacharia's profetie: Er zullen weer oude mannen en vrouwen op de pleinen van Jeruzalem zitten, ieder met zijn stok in de hand vanwege zijn hoge leeftijd. Ook zullen de pleinen der Stad vol zijn van jongens en meisjes, die daar spelen. 8 vs 4 en 5. Nota bene: men leze deze psalm dus niet tijdloos; er komt op de achtergrond van de verlossing uit de gevangenschap in Babel zo'n diep reliëf in!

Psalm 129

Is een duidelijk herinnering aan het doorgestane leed van de ballingschap. Maar het is voorbij: de vijanden hebben mij niet er onder gekregen. Bij 'ploegers hebben mijn rug geploegd' is te denken aan geseling. Straks komt het oordeel van God over de verdrukkers!

Psalm 130

Een boetgebed in het vreemde land, terwijl de bidders uitzien naar de komst van de morgen der verlossing. En die verlossing is niet alleen en voornamelijk de bevrijding uit de macht van de Babyloniërs, maar van de oorzaak van de gericht van God: de zonde.

Psalm 131

Uit de gevangenschap verlost en teruggekeerd in het oude land is de gemeente ook weer 'ingegaan in de rust'. De uitdrukking is bekend uit Psalm 95:11, zij het in negatieve zin: 'Tot mijn rustplaats zullen zij niet komen'. Het ligt buiten de opzet van dit artikel na te gaan hoe en in welke zin deze woorden aangehaald worden in Hebr. 3:11 en 18; in cap. 4:3 en 5. In Psalm 95 wordt gedacht aan de rustplaats (verg. Num. 14:21-23; Deut. 1:34-35). Dat is in Psalm 131 verdiept tot de hele toestand van 'sjaloom'. En dat is de winst, die de ballingschap bracht: de teruggekeerden, in Babel bekeerd, hadden 'vrede bij God'.

Psalm 132

past meer nog dan 127 in de situatie van de herbouw van de tempel en de wederinstelling van de tempeldienst. De zaak krijgt een messiaanse verdieping doordat het uitzicht vrij komt op de beloofde Davidszoon, de Christus. Men denkt als vanzelf aan Haggai 2 vs 9: 'De toekomstige heerlijkheid van dit Huis zal groter zijn dan de vorige, zegt de HERE der heerscharen, op deze plaats zal ik heil geven. 'En aan Maleachi 3: '... plotseling zal tot zijn tempel komen de Heer, die gij zoekt, namelijk de Engel des verbonds, die gij begeert.' Vs 1.

Psalm 133

Na de verstrooiing naar en in Babel ervaren de teruggekeerden het als een feest, dat zij weer samen in het oude land wonen: 'Zie hoe goed en hoe lieflijk is het, dat broeders ook tezamen wónen...'

Psalm 134

Als in vroeger dagen houdt Israël weer zijn jaarlijkse trektochten op de feesten-van-'t-jaar. Na gedane pelgrimstocht nemen de pelgrims afscheid van de priesters 'die ook in de nacht in het huis des HEREN staan'. Met een opwekking trouw de wacht des Heren waar te nemen. En de priesters laten de bedevaartgangers gaan met de bede, dat de HERE ook na het vertrek uit de heilige Stad hen in hun steden en dorpen zegenen mag uit Sion.

■ Gedicht of gebundeld?

We gaven bij de 15 psalmen enige aantekeningen, niet een uitvoerige en in details tredende uitlegging. Het ging er ons in dit verband slechts om aan te tonen, dat al deze liederen-hammaäloth uitstekend passen in de toestand van na de ballingschap.

Er blijft nog één vraag te beantwoorden over. Deze: werden deze 15 psalmen naar aanleiding van de ballingschap en de verlossing uit Babel **gedicht** of werden reeds oudere in Israël's verleden ontstane en bekende psalmen verzameld en gebundeld?

We menen dat we hier te doen hebben met een verzameling van reeds oudere en nieuwe liederen, die tot één bundel werden samengevoegd. Of we in het éne of in het andere geval met een oud of met een nieuw lied te doen hebben moet door zorgvuldige exegese worden nagespeurd... indien het althans mogelijk is dat nog te achterhalen. Maar indien al kwam vast te staan, dat we te doen hebben met een oud lied uit Israël's vóór-Babylonische verleden, dan vergt toch het feit, dat dit

oude lied in deze nieuwe herinneringsbundel — in 'Israëls Gedenck-klanck' — een plaats ontving leiden tot een herinterpretatie: immers dan gaat de Psalm klinken vanuit een ander historisch klankbord. Maar we zijn van mening, dat de historische situatie van (de verlossing uit de) Babylonische gevangenschap der kerk de mogelijkheid van het verstaan van deze liederen van Israël's 'GROTE TREK' vergroot en verdiept, de liederen van de verlossing ook van de nieuwtestamentische gemeente. Sprak Luther over de tijd onder het Pausdom niet als van 'De Babylonische gevangenschap der kerk'? Op de verlossing uit die gevangenschap antwoordde Adriaan Valerius in zijn 'Gedenckclanck', geheel in de geest van de Lieder van de Grote Trek:

Komt nu met zang van zoete tonen
en u met snarenspeel verblijdt!
Zingt op en wilt al-om betonen,
dat gij van harte vrolijk zijt.
Juicht God ter eer,
zijn lof vermeer',
die zulken groten werk
gedaan heeft voor zijn kerk!

Het is intussen zeer wel mogelijk, dat nadat deze bundel tot stand was gekomen, de gebundelde liederen het répertoire vormden voor de feestzangen van de pelgrims van na de ballingschap. Maar de betekenis van de opschriften boven deze psalmen 'Een lied Hammaäloth' blijft desniettemin: 'De Grote Trek'.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

■ Over het C.D.A.

De discussies over het CDA zijn opnieuw en in versterkte mate op gang gekomen.

Vooraf ook ten gevolge van uitspraken van fractievoorzitter Andriessen waardoor, om het voorzichtiger te zeggen, het karakter van het CDA een beetje de mist is ingegaan. En daarbij komt de vraag of de groep-De Zeeuw die uit de KVP is getreden ook binnen de KVP sympathisanten heeft. Wat wordt het CDA? Een „christelijke” of een „open” partij? Een partij die metterdaad Gods Woord als normerende en bindende kracht erkent — of een partij waarvan ieder die met het concrete politieke program daarvan instemt, ongeacht zijn godsdienstige of wereldbeschouwelijke overtuig-

ging lid kan worden? Met dien verstande dat hij in de partij ook leidende functies kan bekleden en eventueel als kandidaat voor raden en staten kan worden gesteld. De zaak is, zoals van zelf spreekt belangrijk. En ze heeft diep ingrijpende achtergronden.

De gezichtshoek van waaruit reformatorische christenen het politieke bedrijf bezien is namelijk een geheel andere dan die van waaruit onze rooms-katholieke landgenoten dat doen.

Deze laatste worden in hun denken en handelen nog altijd sterk beheerst door het schema van „natuur” en „genade”. Die „natuur”, zo zeggen r.k. theologen is een „structuur” waardoor de mens tot het verrichten van „natuurlijke werkzaamheden in staat wordt gesteld. De „genade” heft de mens op tot een „bovennatuurlijke levensorde” die hem tot het verrichten van de „bovennatuurlijke” daden van geloof, hoop en liefde bewaakt.

God gaf de mens bij zijn schepping behalve die „natuur” ook aanstonds dat „bovennatuurlijke” leven. Maar door de zondeval ging dat „bovennatuurlijke” voor hem verloren. Door middel van de kerk

geeft God die „genade” of „bovennatuur” weer aan de mens terug. Gods leven vloeit dan weer in de mens over en hij wordt daardoor een „Godgelijkvormig”, een „vergoddelijkt” mens.

De niet-christen is niet meer dan 'n „natuurlijke” mens. Hij „bezit” niets anders dan de „natuur”. Maar deze is als zodanig ongeschonden!

Tot die „natuur” behoort nu ook het leven van de staat. De staat is voorts de hoogste, de volmaakte „natuurlijke” gemeenschap. Hij bezit voorts op „natuurlijk” terrein algehele zelfgenoegzaamheid. Over de staat koepelt zich wel de kerk, de „bovennatuurlijke” gemeenschap der mensen. Maar op „natuurlijk” gebied m.n. de staatkunde, de politiek, kan 'n rooms-katholiek zonder enig bezwaar met niet-rooms-katholieken en niet-christenen samenwerken! Want daarin is hij aan niet-christenen gelijk en homogeen. Er is principieel geen onderscheid tussen beide politieke opstellingen. En dat geldt evenzo voor het sociale leven, dat eveneens tot het terrein der „natuur” behoort. Het is daarom vanzelfsprekend dat de rooms-katholieke vak- en ondernemersorganisaties met de z.g. neutrale tot een volledige samenwerking kwamen. Als men tot een door beide partijen aanvaard concreet politiek en sociaal program kan komen spreekt dat vanzelf.

Over wat er op dit ogenblik in het CDA aan de orde is schreef Algra in het Friesch Dagblad een aantal heldere artikelen. Ik neem er hier een paar over. Het eerste heeft tot opschrift: „Geen lege vlaggestok”. Hier volgt het:

Sommige politici zijn tegenwoordig bang, om te praten over een Christelijke politieke partij. En er zijn voorstanders van het CDA (Christen-democratisch appél) die ons vertellen, dat deze 'partij in oprichting' géén Christelijke partij zal zijn. Een partij met een program, dat is ontstaan, geïnspireerd door het Evangelie, maar dat ook kan worden onderschreven door anderen, die misschien dat Evangelie weigeren als richtsnoer te aanvaarden.

En als zij, ondanks hun afwijzing van iedere normerende en bindende kracht van het Woord van God, lid

willen worden van de partij, waarom niet? En als zij daarbij verklaren, persoonlijk niet te geloven en te aanvaarden, dat het Evangelie het leven heeft te richten, maar dat zij het met het program van het CDA wel eens zijn, waarom zouden zij dan niet in het hoofdbestuur van het CDA mogen zitten, of als CDA-lid in de Eerste of Tweede Kamer mogen worden gekozen? Het CDA zal immers geen Christelijke partij zijn... Wij vinden zulke redeneringen volstrekt onaanvaardbaar. Temeer omdat duidelijk blijkt, dat het hier geen kwestie is van misverstand of van verschillend woordgebruik, maar dat het hier gaat om een fundamenteel verschil van mening. En het is véél beter, geen CDA in het leven te roepen dan een CDA, waarin op dit punt, dit beslissende punt, de meningen tegenover elkaar staan. Waar wij uitdrukkelijk aan toevoegen dat het geen enkele zin heeft, te proberen een formule te vinden, waarachter dat fundamentele verschil wordt weggestopt.

Wij kiezen uit volle overtuiging voor een Christelijke partij, die zich ook als zodanig zonder reserve aan het volk presenteert. Het CDA zal niet mogen varen met een lege vlaggestok.

Waarom een Christelijke partij?

Enerzijds omdat de tijd en de omstandigheden daartoe dwingen. Het is denkbaar, dat in een werkelijk gekerstende natie, die als geheel leven wil bij het Woord van God, politieke nuanceringen aan de dag treden. Maar ondanks die politieke nuanceringen blijft de fundamentele eenheid in wat Groen eens noemde 'het geloof der natie'. Dan zou het onverdedigbaar zijn en onwaarschijnlijk zelfs als de ene politieke nuancering zich tegenover de ander probeerde te verheffen, door de naam Christelijk voor zich op te eisen. Maar zo liggen de zaken in Nederland niet in het laatste kwart van de twintigste eeuw. Daar is in brede kring het ongelooft aan het woord, dat geen enkele norm erkent, als van God gegeven. Dat alleen maar spreken wil over menselijke regelingen en opvattingen, die met de mensen mee veranderen. Pantarhei was onder de Grieken al een bekende uitspraak: alles vloeit. Het ongelooft, dat nadrukkelijk neen zegt, als de vraag wordt gesteld of wij ons persoonlijk en als natie, als overheid en als volk hebben te voegen naar wat de Here ons zegt in Zijn Woord. Er zijn politieke partijen, die daarom weigeren, als partij enige uitspraak te doen over de alles beslissende vraag, die hier werd gesteld. Sterker: die als partij bij allerlei politieke

Nationaal inkomen

De moeilijkheden, die de overheid heeft om haar programma uit te voeren, houden ten nauwste verband met haar „inkomen” (vnl. uit de belastingen), en dus met ons aller inkomen.

We spreken dan van **nationaal inkomen (NI)**: de som van alle verdiensten van ondernemingen en werknemers, opbrengst van renten, dividenden, enz.

Dat NI heeft een plaats in het fungeren van ons maatschappelijk bestel, dat wat de economische kant betreft, heel eenvoudig in enkele woorden kan worden weergegeven:

- nationale productie
- invoer uit het buitenland
- nationale consumptie
- uitvoer naar het buitenland

In dit patroon moet een zeker evenwicht zijn: $a + b = c + d$.

Als dat er is, dan worden alle goederen, die aan de markt komen, verkocht en kan het productieproces ongestoord voortgaan. Is dat evenwicht er (tijdelijk) niet, dan komen de moeilijkheden. Onverkochte voorraden zullen

de prijzen doen duikelen en er komt werkloosheid. Maar als er te weinig geproduceerd of ingevoerd wordt, dan komt er een run op bepaalde goederen, men is bereid er méér dan normaal voor te betalen. Aangetrokken door grotere mogelijkheden zullen de fabrieken op hogere toeren trachten te draaien, de arbeidsmarkt is dan overspannen. Het is eigenlijk een groot wonder, dat dit evenwicht er in zo grote mate nog steeds is. Niemand kan dat precies regelen en toch maken we ons geen grote zorgen. Het functioneren van dit alles is een gave van de HERE en als we ons er over verwonderen dat Hij in zó grote mate de welvaart geeft, die we hebben, komt Hem de dank toe.

Die productie is basis voor het N.I. Het Centraal Bureau voor de statistiek heeft berekend, dat het N.I. voor het lopende jaar ongeveer 200 miljard gulden zal zijn: f 200.000.000.000! Ons voorstellingsvermogen is

En dan te weten, dat dit N.I. ruim 10 jaar te beperkt dan dat we dit omvangen kunnen. geleden „slechts” f 70 mrd. was, dus ongeveer 1/3 van het tegenwoordige. Het toenemen van dit N.I. (dus in feite van het product dat tot stand komt) duidt men aan met „groei” en deze komt tot stand door de volgende ontwikkelingen:

— toenemen van de bevolking, méér arbeidsplaatsen

- investeringen, waardoor méér product
- doelmatiger voortbrengen van het product, met minder mensen méér doen
- de inflatie, waardoor het geld minder waard wordt, het product duurder, méér geld nodig om eenzelfde kwantum product aan te duiden.

Deze „groei” brengt méér welvaart met zich mee en dat ondervinden we vrijwel allen. Er zijn enkele „vergeten groepen”, maar het merendeel van de Nederlandse bevolking kan zich meer veroorloven dan een vorige generatie. Ook een overheid kan zich derhalve meer permitteren. Ze kan haar vleugels breder uitslaan en ook dat ervaren we: sociale voorzieningen, die uitbreiden, maar ook een cultuurbeleid dat enorme sommen vergt. En op haar beurt dwingt de toenemende welvaart de overheid ook om méér te doen. Want grotere aantallen auto's leiden tot betere verkeersvoorzieningen; meer vakantiebesteding tot het openleggen van streken als vakantiecentra; er is meer mogelijkheid voor maatschappelijke voorzieningen t.b.v. gehandicapten en ouden van dagen enz. Een overheid zal — voor zover het in haar vermogen is — dus trachten de welvaart te doen toenemen en daarmee ook voor de verwezenlijking van haar eigen programma méér inkomen verwerven.

M. de Jonge

vraagstukken verklaren dat zij alleen willen weten van de autonome mens, die zich zelf de wet stelt. Ook betrekking hebben op het zedelijke als het gaat om vraagstukken, die leven, op het huwelijk, op de bescherming van het weerloze leven. De voorbeelden liggen voor het grijpen. Over de gehele linie worden tegenstellingen openbaar, die ver uitgaan boven actuele vragen over 3 of 3,5% compensatie. In zo'n situatie is het onverantwoordelijk jegens de natie, wanneer een politieke partij zou zeggen, dat men haar liever niet Christelijk moet noemen. Omdat zij dat eigenlijk ook niet voluit wil zijn, maar kiest voor de gedachte van een 'open partij'.

De presentatie als Christelijke partij is niet alleen volstreekte noodzaak in deze tijd, zij is ook een voorrecht. Het mag. Wij mogen ons Christenen noemen. Wij mogen ons streven op elk levensterrein Christelijk noemen, als wij persoonlijk en tezamen, in het geloof willen trachten te leven bij het Woord. Mits wij daar ernst mee maken. Wij mogen spreken van een Christelijke school, een Christelijke vakverbond, een Christelijke omroepvereniging, een Christelijk dagblad, een Christelijke politieke partij. Dat is genade.

Er is nog een derde kant aan deze zaak. En die kant nemen wij heel ernstig. Wij kunnen niet zeggen, dat wij onze politieke partij geen Christelijke partij willen noemen, en ons daarna buigen voor onze verhoogde Heer en Koning om hem te zeggen: wij zijn politiek bezig méé door Uw inspiratie, maar sommigen van ons kennen die inspiratie niet en hebben er ook geen behoefte aan, en daarom hebben wij samen besloten, Uw gezegende Naam er maar helemaal buiten te houden. Daarom hebben wij gekozen voor een partij, die zich welbewust niet als een Christelijke politieke partij wil aandienen. Zich niet onder het eerbiedig en zéér verplichtend noemen van Uw Naam wil richten tot het volk.

Eerbiedig en zeer verplichtend, daar komt het op aan. Maar het is een zegen, dat het daar op áánkomt.

Een ander artikel heeft tot titel „Zwaar bewolkt”.

In dit geval willen wij niet spreken van een stormdepressie, maar wel, dat de hemel zwaar bewolkt is. Wij hebben het oog op de vraag, of het CDA een Christelijke partij zal zijn en zich als zodanig aan het volk zal presenteren — of dat deze nieuwe politieke combinatie het voldoende zal vinden, dat haar leden en vertegenwoordigers volstaan of althans kunnen volstaan met instemming te betuigen en te bewijzen met haar politiek program.

Aan alle kanten is het daarbij duidelijk gemaakt, dat het er niet om gaat en niet om kan gaan, de harten te beproeven. Het gaat om heel iets anders. Zal het CDA een partij zijn, waar de leden elkáár kunnen herinneren aan het Evangelie als richtsnoer, zonder dat iemand kan zeggen: dat geldt voor u persoonlijk, maar het geldt niet voor mij, want het Evangelie bindt en richt mijn geweten niet? Wanneer dat zo zou zijn, dan zouden we de doorbraak hebben aanvaard.

Toen de PvdA werd opgericht, verklaarde zij aan het Nederlandse volk: „De partij staat open voor personen, die instemmen met haar beginnende verschillende levensovertuigingsprogram. Zij erkent het innig verband tussen levensovertuiging en politiek inzicht en waardeert het in haar leden, dat zij dit verband ook in hun arbeid voor de Partij duidelijk doen blijken”.

Hier zijn twee dingen duidelijk. De PvdA aanvaardt zelve als partij géén levensovertuiging als grondslag, maar vindt het wél fijn, als leden persoonlijk dat wel doen ook voor hun politiek handelen.

Wanneer men van het CDA een open partij wil maken, en de naam Christelijke partij afwijst, dan zou het zo

komen te liggen, dat het CDA zou zeggen: als politieke partij hebben wij wél een levensovertuiging als basis aanvaard, wij hebben als partij wel gezegd, dat het Evangelie richtsnoer voor ons handelen moet zijn, maar van de leden vragen wij alleen maar, dat zij met het politieke program instemmen. Of zij het met de diepere grondslag ook eens zijn, dat is hun zaak. Wij zullen daarop niet appelleren.

Het is duidelijk, dat dit onaanvaardbaar is. Maar het schijnt, dat sommigen toch die kant op willen. Daarover moet duidelijkheid komen. Men kan het betreuren, dat deze zaak nú, aan de orde komt, maar zij is aan de na alles wat er besproken is, weer orde gekomen door de duidelijke uitspraken van de heer Andriessen in Hervormd Nederland. Uitspraken, die correct zijn weergegeven. (De heer Andriessen heeft de tekst, voordat zij werd gepubliceerd, onder ogen gehad.)

Het is niet zo, dat het hier gaat om een tegenstelling tussen de KVP enerzijds en de ARP en de CHU anderzijds.

Er zijn in de KVP ook velen, die begripen en erkennen, dat een zgn. open partij in de boven geschetste zin niet in de bedoeling mag liggen. Er zijn in de reformatorisch gezinde partijen ook personen, die sterk denken in de richting van een 'open partij'.

Het CDA heeft alleen toekomst, als de twijfel wordt vervangen door zekerheid, de tegenstrijdigheid door duidelijke eensgezindheid.

Er zijn nog twee opmerkingen aan toe te voegen.

In de eerste plaats, dat men nu aan het CDA geen slechter dienst kan bewijzen dan door te zeggen, dat het alleen maar jammer is, dat deze kwestie toch nog weer raan de orde komt, nadat er al zo vaak over gepraat is. Want er is blijkbaar niet duidelijk genoeg over gepraat. Wij komen niet uit de impasse door formules of door bezweringsen, maar door een duidelijke beslissing, waarop later altijd een beroep mogelijk is. En dan een laatste opmerking: Het weerbericht verwacht in de laatste tijd nog al eens opklaringen, die beginnen in het Noorden. In Friesland lag de zaak al lang duidelijk en bestond er niet de minste twijfel, dat er eensgezindheid was betreffende de Christelijke grondslag van een Christelijke politieke samenwerking.

(wordt vervolgd)

Kerknieuws

Ermelo-Harderwijk-Putten — De gemeente hield de laatste jaren haar kerkdiensten in het Jeugdgebouw van de Ned. Herv. Gem.; welk gebouw door haar gehuurd werd. Thans is zij door aankoop eigenares geworden van dit pand. Er bestaan plannen om de grote zaal te veranderen, waardoor deze meer het aanzien van een kerkinterieur zal krijgen. Aan de achterzijde van het gebouw bevinden zich nog twee lokalen, waar vergaderingen en catechisaties kunnen worden gehouden. Een mooie aanwinst voor de gemeente.

Curaçao — Uit de notulen van de kerkeeraadsvergadering d.d. 24 juni '75: „Met de gereformeerde kerk van Mundo Nobo heeft inmiddels een gesprek plaatsgevonden. In september zal een tweede gesprek plaatsvinden. Het andere contact met deze gereformeerde broeders en zusters, nl. in het kader van de gespreksgroep der ge-

reformeerde gezindte, zal voorlopig niet namens de kerkeeraad geschieden, al is ieder persoonlijk vrij aan dit gesprek deel te nemen. Met de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) (binnen verband) zal in de tweede helft van augustus een afspraak voor een gesprek worden gemaakt.”

ADRESSEN

Het adres van Drs H. E. S. Woltring is: Burg. Haspelslaan 382, Amstelveen, tel. 020-416767.

Nieuws uit breder kring

Actie van oecumene tegen ICCC-congres —

Schiphol — Dr J. C. Maris, de secretaris-generaal van de internationale raad van christelijke kerken (ICCC) heeft bij zijn terugkeer in ons land uit Kenia verklaard dat hij de stellige indruk heeft dat er een vooropgezette campagne gevoerd is tegen het zojuist besloten congres van de ICCC in Nairobi. Tijdens het congres heeft de regering van Kenia de voorzitter van de ICCC, de Amerikaan dr Carl McIntire, het land uitgewezen. Dr Maris geeft de schuld hiervan enerzijds aan de oecumene, anderzijds aan links georiënteerde politieke actie, die samen opereerden in een verenigd front. Gevraagd naar wat hij bedoelde met het woord oecumene, zei hij daarmee de wereldraad van kerken aan te duiden.

Dr Maris verklaarde dat de nieuwsmedia hun vragen tijdens persconferenties steeds toespitsten op de vragen van apartheid en dergelijke. Volgens dr Maris hadden deze vragen het karakter van provocaties. Hij beschuldigde de persmedia er van dat de uitspraken van de ICCC werden verdraaid. Dr Maris noemde deze uitspraken evenwichtig.

Als gevolg van de 'ongebruikelijke en onhoffelijke' wijze waarop dr McIntire Kenia moest verlaten is de stellingname van de ICCC nu bekend bij vele Afrikanen. Deze stellingname is volgens dr Maris de verdediging van de onfeilbaarheid van de Woord van God. Hij acht het congres 'uitstekend geslaagd' wat betreft de onderlinge band. Ook meldde hij een grote toeloop van belangstellenden.

Aan het congres van de ICCC, het negende in de geschiedenis van de beweging, namen ook enkele vertegenwoordigers van de Christelijke Gereformeerde Kerk deel. Deze kerk is naast de Molukse kerk het enige Nederlandse lid van de ICCC. Volgens dr Maris stonde de christelijke gereformeerde afgevaardigden positief achter de vele resoluties, die het congres heeft aangenomen, onder meer tegen het communisme, de

rooms-katholieke kerk, de wereldraad van kerken, tegen de afrikanisatie van het evangelie, tegen het moratorium, de dialoog met andere godsdiensten en tegen de neo-evangelicals. De algemene reactie van de christelijke gereformeerde afgevaardigden was volgens dr Maris 'nogal positief'. (Overgenomen uit „Trouw” van zaterdag 2 augustus 1975)

Vrijdag 29 augustus a.s. zijn onze ouders

E. van den Ham

en

M. van den Ham-Kortleever

25 jaar getrouwd.

Wij zijn dankbaar en blij dat de HEERE hen voor elkaar en voor ons heeft gespaard.

Als U hen wilt feliciteren kunt U dat doen 's avonds van 19.00-21.00 uur in het gebouw achter de Geref. Kerk, Zuiderzeestraatweg 503.

Aalt, Janna, Marieke,
Corine, Mariolein

Wezep, augustus 1975
Zuiderzeestraatweg 541

Hulp bij Bijbelstudie

Begin september a.s.

zal in de serie

„Hulp bij Bijbelstudie”

verschijnen:

De brief aan de Efeziërs

van de hand van
ds H. Amelink.

Deze Bijbelstudie is reeds eerder in afleveringen in „Opbouw” gepubliceerd en wordt nu in zijn geheel herdrukt. In het verleden hebben deze Bijbelstudies in een duidelijke behoefte voorzien. Ook nu rekenen we daar weer op.

Bestellingen kunt u doen volgens onderstaande prijsopgave een bedrag over te maken op giro 575663 ten name van G. de Kruijf, Troelstra-laan 252, Utrecht.

De prijs van 1 exemplaar is f 2,50; 5 exemplaren f 11,75; 10 exemplaren f 23,—; 25 exemplaren f 58,—.

Direkt GELD nodig?

Bel Spijkerboer - Elburg
Tel. 05250-1751

een vertrouwd en voordelig adres.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist